

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย

ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ หัวหน้าส่วนราชการ และผู้เข้าประชุมทุกท่าน

ในโลกยุคโลกาภิวัตน์มีการแข่งขันสูง คุณภาพของคนถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ในการที่จะพัฒนาตนเองได้ จำเป็นต้องมีกระบวนการของการพัฒนา ถ้ามองว่าคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญ เพื่อให้สมบูรณ์ทั้งความรู้ ความสามารถ คุณธรรม พัฒนารอบด้าน ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ กิจกรรมที่สังคมใช้พัฒนาสมาชิกของสังคมได้ คือการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่พวกเราทุกคนมีส่วนร่วม

เมื่อการศึกษาเป็นปัจจัยเสริมคุณภาพของคน ถ้าตัวการศึกษาเองอยู่ในสภาพที่ไม่มีคุณภาพ ไม่แข็งแรงแล้ว การศึกษาจะเป็นปัจจัยในการสร้างคุณภาพคนได้อย่างไร นั่นคือที่มาของปัญหาคุณภาพการศึกษา

เมื่อใดที่ใช้คำว่าปฏิรูป คือการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่มีผลกระทบทั้งระบบครบกระบวนการ ถ้าเกิดขึ้น จะต้องทำการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุผล โดยใช้เวลานับไม่ยาวนานไปการปฏิรูปทุกครั้งมักจำกัดด้วยเงื่อนไขของเวลา แม้แต่การปฏิรูปการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ก็ต้องทำตามเงื่อนไขเวลา เพราะการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ถ้าปล่อยไว้นาน จะเกิดผลเสีย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มี 2 ฐานะ ฐานะแรก เป็นธรรมนูญการจัดการศึกษาในความหมายของกฎหมายแม่บทการศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท ไม่ว่าใครจัด ต้องจัดภายใต้กรอบพระราชบัญญัติทั้งสิ้น ฐานะที่ 2 เป็นกฎหมาย

ปฏิรูปการศึกษา เรื่องใดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงก็กำหนดไว้ ในพระราชบัญญัตินี้โดยกำหนดเวลาด้วย เรื่องส่วนใหญ่ที่กำหนด ทำได้ 3 ปี บางเรื่อง 5 ปี มีอีกหลายเรื่องที่ยังทำไม่เสร็จหรือยังไม่ได้ทำ มีเรื่องเดียวที่ทำได้ภายใน 6 ปี คือ การประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารับผิดชอบ โดยการประเมินสถานศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท จำนวนประมาณสี่หมื่นสถานศึกษา เมื่อ สมศ. ประเมินแล้วทำให้เรามองเห็นว่า ผลการประเมินรอบแรกชี้ชัดทำให้เราเชื่อมั่นยิ่งขึ้นที่บอกกันว่าตกต่ำเป็นความจริงเพราะการศึกษาขั้นพื้นฐานมีโรงเรียนที่เข้ารับการประเมินรอบแรกประมาณสามหมื่นโรง ผ่านการประเมินหนึ่งในสามของโรงเรียนทั้งหมด ส่วนสองในสามยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง ระดับพอใช้ การที่ สมศ. พบสิ่งนั้นนอกจากจะยืนยันแล้วยังทำให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สถานศึกษาที่ประชาชนเข้าใจว่าสอบตก ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีนักเรียนน้อยกว่า 120 คน ซึ่งมีกว่าหมื่นโรงเรียน เราก็หันมาสนใจว่า โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้มีคุณภาพต่ำมาจากสาเหตุใด เท่าที่พบมีหลายสาเหตุ เช่น ค่าใช้จ่ายสูง เด็กน้อย ครูน้อย ครูไม่พอ ไม่ครบกลุ่มสาระ แล้วจะทำให้ครูทำหน้าที่สมบูรณ์ได้เหมือนโรงเรียนขนาดกลาง ขนาดใหญ่ได้อย่างไร

นอกจากโรงเรียนขนาดเล็กแล้ว คุณภาพของโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ก็มีปัญหา แม้จะสอบผ่าน มีโรงเรียนยอดเยี่ยม เด่น ดัง 362 โรงเรียนเท่านั้น ส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร อยู่ต่างจังหวัดเขตอำเภอเมือง คุณภาพของโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็กในชนบทมีความแตกต่างกันมาก เด็กที่มีฐานะดีก็จะเข้ามาเรียน

“
กิจกรรมที่สังคมใช้พัฒนา
สมาชิกของสังคมได้ คือ
การพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ที่พวกเราทุกคนมีส่วนร่วม

”
ในเมืองโดยไม่รับโอกาสในโรงเรียนใกล้บ้าน ภาวการณ์
อย่างนี้มีต่อเนื่องมาแล้วหลายปีทำให้ต้องคิดกลยุทธ์
การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาใหม่ เพราะ
ทำแบบเดิม เหมือนเดิม โรงเรียนในเมืองทำได้ และ
โรงเรียนในชนบทจะทำให้เข้มแข็งได้อย่างไร จะขยาย
ความเรื่องนี้ให้ฟัง เพราะรัฐบาลนี้ถือเรื่องการศึกษาเป็น
วาระแห่งชาติ ก่อนที่จะพันหน้ารัฐธรรมนูญว่าการกระทรวง
ศึกษาธิการ จะนำยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาการศึกษาไทย
สู่สาธารณชน เป็นแนวทางที่ชัดเจนต้องใช้เวลาในการ
แก้ปัญหาและพัฒนาแค่ไหน ต้องทุ่มเทสิ่งใดบ้าง จึงจะทำให้
คุณภาพการศึกษาใกล้เคียงกัน ที่ท่านจัดให้มีการประชุม
รวมพลังกันในวันนี้ต้องชื่นชม เพราะท่านเลือกเรื่องรัฐบาล
เห็นว่าสำคัญที่สุด เมื่อมารวมพลังกันแล้ว มีข้อคิดเห็นใด
ก็เสนอแนะแล้วประมวลข้อคิดเห็นส่งให้กระทรวง
ศึกษาธิการได้ใช้ประโยชน์ด้วย ก่อนที่จะลงรายละเอียด
ต้องช่วยกันคิดเชิงระบบ อยากให้มองเชิงภาพรวม ทุกส่วน
ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ
วันนี้มีเรื่องสำคัญที่จะพูด 7 เรื่อง คือ

“

เราต้องการให้สังคม
เป็นสังคมฐานความรู้ ซึ่งเป็นปัจจัย
ในการพัฒนาที่สงบ จะเกิดขึ้นได้
เมื่อเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

”

1. อุดมการณ์การศึกษาของชาติ ทุกคนต้องร่วม
อุดมการณ์ของชาติทางการศึกษาเป็นข้อสรุปที่ไม่มีข้อ
ถกเถียงกันแล้ว แม้แต่ในวาระการร่างรัฐธรรมนูญที่ยืดถื
กันมาตลอดว่า เราต้องจัดการศึกษาตลอดชีวิต ตั้งแต่เกิด
จนตาย คนไทยต้องได้รับการศึกษาทุกคน รูปแบบที่
คุ้นเคยคือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และ
การศึกษาตามอัธยาศัย สังคมมุ่งหมายให้ทุกคนเรียนรู้ได้
ด้วยตนเองจากสภาพแวดล้อมที่จัดให้ ประเทศเราพูดกัน
3 รูปแบบ การศึกษาตามอัธยาศัย มีองค์กรเอกชนร่วมกันจัด
กระทรวงศึกษาธิการก็จะมืบทบาทในการประสานงาน
เราต้องการให้สังคมเป็นสังคมฐานความรู้ ซึ่งเป็นปัจจัย
ในการพัฒนาที่สงบ จะเกิดขึ้นได้เมื่อเป็นสังคมแห่ง
การเรียนรู้ คนไทยมีโอกาสได้เรียนตามความถนัด ความสนใจ
และทันสมัยอยู่เสมอ ในเรื่องสื่ออุปกรณ์ก็มีความก้าวหน้า
พอสมควร เรื่องนี้ป้กรงเรียบร้อยแล้ว เพียงแต่รอให้
ครบถ้วนสมบูรณ์ขึ้นเท่านั้น

2. การยกระดับการศึกษาในหมู่ประชาชนโดยเสนอ
แผนที่เดินทาง (Road Map) ซึ่งจะใช้เวลา 10 ปี
ให้คนไทยได้รับการศึกษาพื้นฐาน 12 ปี ทุกคน เมื่อเริ่ม
ปฏิรูปการศึกษาในปี 2542 คนไทยมีจำนวนปีที่ได้รับ
การศึกษาเฉลี่ย 7.2 ปี เขียนเป็น 8.2 ปี ในปี 2550
จะยกระดับเป็น 12 ปี คงต้องใช้เวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี

3. การปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน หลักสูตร
แกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น คำนึงถึงทักษะสากล ภาษา
เทคโนโลยีสารสนเทศ รู้เขารู้เรา รู้วิธีเรียน รู้วิธีรู้ ซึ่งต้อง
ติดตัวเป็นทักษะการเรียนรู้ของคนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต
ยังก้าวไปในระดับที่ไม่น่าพอใจ ต้องทำอีกมาก ส่วนที่ยัง
ไม่ก้าวหน้าเนื่องจากว่าเรายังไม่ได้พัฒนาผู้นำการขับเคลื่อน
ตัวจริง คือ ครู ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่ ระดับสถานศึกษา
โดยเฉพาะบุคลากรประจำการ ครูใหม่ 5 ปี ยังไม่จบ
ครูที่ทำอยู่ประจำต้องเร่งรัดพัฒนา กระทรวงศึกษาธิการ
จึงพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจาย
อำนาจ รุ่นแรก 610 โรงเรียนอบรมนาร่องแล้ว ประมาณ
14,000 คน กำลังจะอบรมรุ่นที่ 2 รอผลจากการพัฒนา
รุ่นแรก ซึ่งมอบให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ติดตาม
ประเมินผล เดือนพฤศจิกายนที่จะถึงนี้จะเสนอผล
การประเมิน ถ้าได้ผลดีก็จะขยายผลทั่วประเทศ ถ้าพบ
จุดด้อยก็จะแก้ไขก่อนนำไปพัฒนาผู้บริหารและครู
เพราะท่านทั้งหลายคือขุนพลภาคสนามที่อยู่ในพื้นที่
ถ้าไม่เร่งรัดพัฒนาก็จะปฏิรูปการศึกษาไม่สำเร็จ

4. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็น
วิชาชีพชั้นสูง มีใบประกอบวิชาชีพ มีมาตรฐานวิชาชีพ
มีจรรยาบรรณวิชาชีพที่ต้องเร่งรัดพัฒนาหลายเรื่อง
ก็ดำเนินการไปด้วยดี นอกจากจะต้องเร่งรัดพัฒนาครูแล้ว
บุคลากรทางการศึกษาให้ป้เป็นมืออาชีพแล้ว ยังจะต้อง
ปรับเกณฑ์วิทยฐานะให้เหมาะสมยิ่งขึ้นด้วย

5. เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ครูต้องการเครื่องมือสมัยใหม่ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาจะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการขยายโอกาสทางการศึกษาเป็นเครื่องมือในการเพิ่มคุณภาพการศึกษา เรายังไม่พัฒนาเรื่องนี้อย่างจริงจัง ที่ประเทศสิงคโปร์เครื่องมือสำคัญของเขา คือเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา นักเรียนเรียนกับครู 70 เปอร์เซ็นต์ ค้นคว้าจากสื่อ 30 เปอร์เซ็นต์ ไม่ใช่หนังสือมาแทนครูได้ทั้งหมด ให้เด็กค้นคว้าโดยใช้สื่อเป็นเครื่องมือ ไม่มีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาใดที่จะแทนครูได้ทั้งหมด แต่ครูที่ไม่รู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อศึกษาก็จะถูกครุแทนโดยครูที่รู้จักใช้ ที่มีปัญหาในปัจจุบัน คือ มีอุปกรณ์แต่ไม่มีบทเรียนและสื่อมาป้อน ซึ่งจะได้มีการเอาจริงเอาจังกันในเรื่องนี้ต่อไป

“

ผู้นำการขับเคลื่อนตัวจริง คือ ครู ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่ ระดับสถานศึกษา โดยเฉพาะบุคลากรประจำการ ครูใหม่ 5 ปี ยังไม่จบ ครูที่ก้าวอยู่ประจำต้องเร่งรัดพัฒนา

”

6. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้รับงบประมาณมากเป็นอันดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่เพียงพอ สำคัญที่สุดคือการใช้งานงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ การให้เงินอุดหนุนผู้เรียนเพิ่มจึงเริ่มต้นในปีนี้ และจะจัดเพิ่มให้ในปีต่อไป ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติในเรื่องนี้ไว้เรียบร้อยแล้ว

7. การบริหารแบบกระจายอำนาจโดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ที่ก้าวหน้าไปมากคือ การกระจายอำนาจ 4 เรื่อง คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปไปยังสถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษา มีการออกกฎกระทรวงกำหนดรายละเอียดการปฏิบัติ การพัฒนาผู้บริหารและครูดั่งที่กล่าวมาแล้วปีนี้จะเริ่มกระจายให้เต็มที่หวังว่าโรงเรียนจะเข้มแข็งขึ้น คล่องตัวมากขึ้น และจะเกิดไม่ได้ถ้าโรงเรียนไม่แสวงหาความร่วมมือกับชุมชน และท้องถิ่น ระบบการกระจายอำนาจต้องยึดโรงเรียนเป็นฐานจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของสถานศึกษา หวังว่าคุณภาพการศึกษาจะใกล้เคียงกัน ไม่แตกต่างกันมาก

ทั้ง 7 เรื่อง เป็นองค์ประกอบสำคัญ ต้องทำไปด้วยกัน จึงจะทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษามบรรลุผล ท้ายนี้ขอเสนอระเบียบวาระแห่งชาติด้านการศึกษา ในเชิงยุทธศาสตร์ 3 เรื่อง คือ

1. ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาไทย ลำพังผลการประเมินของ สมศ. ผลการประเมิน O-NET A-NET และ NT ยังไม่พอที่จะชี้แนวทาง ต้องวิเคราะห์เจาะลึก เมื่อ สมศ.บอกว่า โรงเรียนสองในสามสอบตก ต้องบอกได้ว่าเกิดจากสาเหตุใด การประเมินทุกระบบต้องบอกสาเหตุให้ได้ ขณะนี้มอบให้สภาการศึกษา นำตัวชี้วัดที่วัดได้ไปวิเคราะห์หาอะไรเป็นสาเหตุ เราขาดครูใช้ใหม่ บางวิชาไม่มีครูสอนใช้ใหม่ ขาดอุปกรณ์ใช้ใหม่ รวมกัน

ทุกอย่างเป็นสาเหตุ ถีบอกให้ชัด ๆ ไม่ได้ก็หาแนวทางแก้ปัญหาที่ชัด ๆ ไม่ได้ สภาการศึกษาได้วิเคราะห์แล้วภายในเดือนกันยายนจะสรุปแล้วจะจัดสัมมนาแห่งชาติมาช่วยกันดูว่าครบถ้วนสมบูรณ์หรือยัง รวมทั้งการเสนอแนวทางแก้ไข ถ้าเห็นชอบก็จะเสนอคณะรัฐมนตรีให้เป็นยุทธศาสตร์ของชาติให้เกิดการทำอย่างต่อเนื่อง

2. ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นเสมือนเป็นคนไข้หนักของกระทรวงศึกษาธิการ อาการที่เห็นชัด อาคารไม่พอ อุปกรณ์ไม่มีขาดครู มติชนทำโครงการ I SEE YOU เพราะเข้าถึงปัญหาและแก้ไขให้ตรงจุด การยุบเป็นเรื่องง่าย ทำไม่ไม่ทำอย่างเขา มีวิธีการบริหารจัดการ เช่น ร่วมใช้อาคาร ร่วมใช้ครู ร่วมกิจกรรมด้วยกัน วิธีการมีมากมาย จะบริหารเหมือนโรงเรียนขนาดกลาง ขนาดใหญ่ไม่ได้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานศึกษาวิเคราะห์เจาะลึกว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาใดบ้าง จะแก้และพัฒนาอย่างไรจึงจะทำให้โรงเรียนขนาดเล็กมีคุณภาพดีขึ้น และกำลังศึกษาวิเคราะห์เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี

3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประกาศเป็นเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจแล้ว ส่วนใหญ่ประชาชนเป็นชาวไทยมุสลิมก็ยังคงต้องการการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของที่มีความหลากหลาย ทุกคนหวังว่า ความรุนแรงจะลดลง การศึกษาจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาที่ยั่งยืนเมื่อทุกคน

ให้ความหวังกับการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการกำลังจัดทำยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาภาคใต้ หวังว่าจะได้ยุทธศาสตร์ที่ใช้ได้ พอใจกันทุกฝ่ายแล้วรัฐบาลก็จะประกาศเรื่องนี้เป็นระเบียบวาระแห่งชาติอีกเรื่องหนึ่ง

กล่าวโดยสรุปในระยะเวลา 4-5 เดือน กระทรวงศึกษาธิการมุ่งมั่นที่จะดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่

1. กฎหมายที่ค้างจากรัฐบาลก่อนจะเสร็จทั้งหมด

2. ยุทธศาสตร์สำคัญของการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก การศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนด้านอาชีวศึกษา อุดมศึกษา จะมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน

หวังว่าพวกเราจะช่วยกันขับเคลื่อนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างที่เรามาร่วมพลังกันในวันนี้